

ПРИЧИНИ НЕАДЕКВАТНОГО ВІДТВОРЕННЯ ОБЦЕННОЇ ЛЕКСИКИ В НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Мізін Костянтин Іванович

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання

Університету Григорія Сковороди в Переяславі

вул. Сухомлинського, 30, Переяслав, Київська область, Україна

Статтю присвячено розкриттю екстралінгвальних причин, які мають в українському перекладознавстві негативний вплив на адекватність відтворення обценізмів в українсько-німецьких і німецько-українських перекладах творів художньої літератури, а також у кіноперекладах. Аналіз фактичного матеріалу дав змогу виявити тенденцію, яка засвідчує певне послаблення рестрикцій як щодо вивчення обценної лексики, зокрема матизмів, в українській лінгвістиці, так і стосовно функціонування цієї лексики в українськомовній спільноті. Установлено, що причини певної неадекватності перекладу обценізмів мають етно- і соціокультурні витоки та діахронічно залежать від соціокультурної ситуації, яка визначає етикетні норми, чинні на тому чи іншому етапі розвитку лінгвосоціуму. Саме орієнтування українських перекладачів на соціокультурну ситуацію, передусім моральні настанови в українському суспільстві, змушує їх часто ігнорувати адекватність передачі інішомовної обценної лексики українською мовою. Це пов'язано передусім з тим, що українці ще й досі перебувають під впливом етикетних норм спілкування радянського часу, коли існували жорсткі вимоги стосовно функціонування ненормативних слів і словосполучень. Ці норми створили підґрунтя для меліоративних настанов у радянській, а тепер в українській лексикографії, унаслідок чого активновживані фактично в усіх верствах українськомовної спільноти обценізми майже не фіксуються тлумачними й перекладними словниками, що, у свою чергу, створює труднощі і для перекладачів. Виявлено, що нині в українському перекладознавстві започаткувалася тенденція до здійснення більш адекватного відтворення інішомовних обценізмів. Це пов'язано передусім з тим, що перекладачі стали залучати еквівалентні відповідники української мови з огляду на те, що внаслідок демократизації українського суспільства частина лексики української мови перейшла від низького стилістичного реєстру до нейтрального. Ця тенденція простежується і в українській лексикографії, оскільки в цій царині вже з'явилися словники ненормативної, зокрема обценної, лексики.

Ключові слова: обценізм, ненормативна лексика, стилістичний реєстр, переклад, еквівалент, лексикографічна фіксація.

Вступ. У попередніх розвідках я неодноразово наголошував, що українські мовознавці приділяють недостатньо уваги проблемі вивчення обценної лексики, зокрема в царинах лексикографічної (фразеографічної) і перекладацької практик [4; 5; 6]. Це особливо помітно на тлі того факту, що, наприклад, німецькі, австрійські та швейцарські лінгвісти досліджують питання, пов'язані з функціонуванням обценізмів німецької мови і її варіантів, уже досить тривалий час [див., напр.: 10; 11; 12; 13].

Основними причинами цього контрасту є, на мій погляд, такі:

1) українські лінгвісти дещо «соромляться» або певною мірою ігнорують обценну лексику, оскільки дійсно знакові праці з цієї проблематики досі є нечисленними [див., напр.: 1; 2; 7; 8; 9]. Здебільшого мовознавці займаються питаннями «вищих» прошарків ненормативної лексики – сленгом, аргом, жаргоном, суржигом, евфемізмами й дисфемізмами;

2) навіть в епоху глобалізації та демократизації українського суспільства, мовознавці свідомо чи підсвідомо притримуються меліоративних настанов радянської лексикографії (фразеографії), яка нав'язувала рестрикції щодо фіксації обценних лексичних / фразеологічних одиниць;

3) українські лінгвісти не реагують достатнім чином на неабияку динаміку сьогоденних мовних змін, оскільки залишаються чинними застарілі норми щодо стилістичного маркування активновживаної лексики української мови, тобто норми не відповідають актуальним зсувам лексичного складу по вертикалі стилістичних реєстрів (прикладом тут може слугувати той факт, що у зв'язку із пострадянським періодом демократизації українського суспільства частина лексики української мови перейшла від низького стилістичного реєстру до нейтрального, однак україністи, передусім словникарі, належним чином на це не відреагували);

4) частина населення України знаходиться і донині під впливом норм радянського

етикету, коли існувала величезна прірва між нормованим і розмовно-невимушеним мовленням, посилювана вимогою до дотримання норм спілкування в усіх галузях публічної діяльності радянської людини, яка стимулювалася жорсткими рестрикціями стосовно функціонування зниженої лексики в радіомовленні, кіно- та друкованій продукції.

Спільною для названих причин є їхня діахронічна залежність від соціокультурної ситуації, оскільки саме остання визначає етикетні норми та ціннісні настанови на тому чи іншому часовому відтинку розвитку певного лінгвосоціуму. Сьогоднішня соціокультурна ситуація в Україні ще й досі не позбавлена рудиментів радянського періоду у вигляді деяких етикетних норм в українськомовній спільноті та меліоративних настанов у лексикографії. Наслідком цього є те, що активновживані в усіх верствах української спільноти обсценізми, зокрема матизми, фактично не фіксуються як тлумачними, так і перекладними словниками. Виникає парадокс: іноземець, вивчаючи українську мову, не має можливості засвоїти один з актуальних її пластів – обсценну лексику (мат), через що виникають численні комунікативні девіації. Не допомагає виправити ситуацію і стрімкий розвиток електронних словників, оскільки тут простежується значне відставання українського мовознавства від західноєвропейського.

Мета статті. Викладені вище причини мають не лінгвальні, бо всім мовам, принаймні європейським, властиві обсценізми, а екстралінгвальні (етно- й соціокультурні) витоки, оскільки вони пов'язані зі сприйняттям обсценної лексики як українськими мовознавцями, так і українським суспільством у цілому. Зважаючи на те, що переклад є діяльністю, яка спрямована не лише на відтворення мовного, але й культурного змісту, передача обсценної лексики становить неабияку проблему для перекладачів. Саме орієнтування українських перекладачів на соціокультурну ситуацію, передусім моральні настанови в українському суспільстві, змушує їх часто ігнорувати адекватність передачі іншомовної обсценної лексики українською мовою. З огляду на це метою пропонованої статті є висвітлення тенденції, що намітилася в українському перекладознавстві стосовно долання екстралінгвальних перешкод на шляху до досягнення адекватності німецько-українського й українсько-німецького перекладу обсценізмів у творах художньої літератури та в кіноперекладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Той факт, що українські словникарі не фіксують

належним чином обсценну лексику, призвів, у свою чергу, до того, що перекладачі, не маючи підтримки з боку лексикографів, часто побоюються порушувати етичні норми носіїв цільової мови. Тому їм не вдається, як правило, досягти адекватності при відтворенні українською мовою обсценізмів у німецькомовних текстах (ідеться як про мовні моменти (напр., експресію), так і про мовленнєві (напр., прагматичну ситуацію)), напр.:

(1) *Jetzt war's dieser Junge mit seinem unerschöpflichen Fundus an neuen Gerüchen, dieser mit Gold gar nicht aufzuwiegende kleine Dreckskerl, der ausgerechnet jetzt, in der geschäftlichen Aufbauphase, die syphilitischen Blattern bekommen mußte und die eitrigen Masern in stadio ultimo!* (2, 127). – *А тепер цей хлопець з його невичерпним запасом нових запахів, цей малий задрипанець, якого не можна оцінити навіть на вагу золота, який саме тепер, у такий важливий момент, лежить із сифілітичною вісною та гнилим кором in stadio ultimo!* (1, 121);

(2) *Einige Käfer, die er fing, produzierten, während er sie verarbeiten wollte, eklig stinkende Sekrete, und Ratten, wohl aus Angst, schissen ihm in seine olfaktorisch hochempfindlichen Pomaden* (2, 224). – *Деякі жуки з тих, що вдавалося йому впіймати, виділяли нестерпно смердючу секрецію, коли він хотів їх обробити, а щури, мабуть, спереляку, випорожнялися просто в його високочутливі помади* (1, 211);

(3) *Es stank nach saurem Wein, nach Schnaps, nach Schweiß und Pisse, nach Kinderscheiße und nach verkohltem Fleisch* (2, 296). – *Смерділо кислим вином, горілкою, потом і сечею, дитячим проносом і смалятиною* (1, 277);

(4) *Es stanken die Straßen nach Mist, es stanken die Hinterhöfe nach Urin, es stanken die Treppenhäuser nach fauligem Holz und nach Rattendreck, die Küchen nach verdorbenem Kohl und Hammelfett [...]* (2, 4). – *Вулиці смерділи гноєм, задвірки – сечею, коридори – гнилим деревом і щурами, кухні – затхлою пиліокою [...]* (1, 3).

Як бачимо, німецькі лексеми *Dreckskerl*, *scheißen*, *Kinderscheiße*, *Pisse*, *Rattendreck* значною мірою втратили при перекладі прагматичне навантаження, оскільки перекладачка – І. Фрідріх – не наважилася залучити стилістично знижені українські еквіваленти в тексті перекладу. Це можна пояснити тим, що переклад «Парфумів» з'явився вперше 1993 року в журналі «Всесвіт», тобто в той час, коли вживання ненормативної лексики на пострадянському мовознавчому просторі було значною мірою

обмеженим, а перекладачі на той момент ще не мали опори на авторитетні словники зниженої лексики української мови. Нині в арсеналі перекладача є, наприклад, праці О. Гаврилів [1] і Л. Ставицької [7], що дає змогу здійснити більш адекватний переклад наведених вище прикладів:

(1а) *А тепер цей хлопець з його невичерпним запасом нових запахів, цей малий засранець (або вилупок), якого не можна оцінити навіть на вагу золота, який саме тепер, у такий важливий момент, лежить із сифілітичною віспою та гнилим кором in stadio ultimo!*;

(2б) *Деякі жуки з тих, що вдавалося йому ввіймати, виділяли нестерпно смердючу секрецію, коли він хотів їх обробити, а жури, мабуть, спереляку, **срали** просто в його високочутливі помади;*

(3с) *Смерділо кислим вином, горілкою, потом і **сциклінням**, **дитячим лайном** і **смалятиною**;*

(4д) *Вулиці смерділи гноєм, задвірки – сечею, коридори – гнилим деревом і **щурячим лайном**, кухні – затхлою пилукою [...].*

Нинішнє покоління перекладачів є вже більш гнучким у питанні морально-етичних норм, тому й переклад обценної лексики здійснюється більш адекватно. Навіть, коли мова йде не про німецько-український, а українсько-німецький напрям перекладу, оскільки сучасні українські письменники не цураються у своїх творах ненормативної лексики. М. Ткачівська [8, 286–290] наводить численні приклади влучного відтворення німецькою мовою обценних слів у перекладених творах Ю. Андруховича, С. Жадана, Т. Прохаська, Ю. Винничука та ін., напр.:

(5) *І зрадити музику, свою музику, бо ті корови слухали винятково всяке **гімно** типу «Лейся, песня!». – Und die Musik verraten, seine eigene Musik, denn diese Kühe hörten nichts als allen möglichen **Schlagerscheiß**;*

(6) *Мені не подобались піонери. В них стільки **гімна** було. – Die Pioniere mochte ich nicht. Da waren so viele **Arschlöcher** dabei;*

(7) *Як **лоха**, – додав Владік. – Wie einen **Blödarsch**, – fügte Wladik hinzu;*

(8) *«Ви, що **лохи**?» – хоробриться Какао, відчуває все-таки, **мудак**, що він на своїй території. – «Seid ihr eigentlich **bescheuert**?» – Kakao wird mutiger, der **Arsch** spürt seinen Heimforsteil;*

(9) *Якесь **падло** – ти його знаєш. – So ein **Arsch** – du kennst ihn;*

(10) *Хахаль напрочуд вчасно попередив, щоби більше ноги моєї в Гальки не було, інакше порве мені **очко** на німецький хрест. – Der Verehrer warnte mich schroff, aber überraschenderweise rechtzeitig, nicht mehr in Halkas Nähe zu kommen, sonst würde er mir den **Arsch** in Einzelteile zerlegen;*

(11) *За що, Італіє, я так тебе люблю? За те, що дмеши у **дупу** кораблю. – Wofür, Italien, lieb ich dich mehr und mehr? Weil mein Schiff sinkt wie **Arsch im Meer!**;*

(12) *Метушливу зграю роздягнутих відьом з обвислими **цицьками** та **задницями**. – Der aufgeregte Schwarm nackter Hexen mit hängenden **Titten und Ärschen**.*

Особливо актуальною проблема відтворення обценної лексики постає у царині кіноперекладу, де дуже чітко простежуються кроскультурні відмінності щодо норм функціонування ненормативної лексики, передусім у розмовному мовленні. Ще зовсім недавно українські перекладачі не дозволяли собі порушувати межі морально-етичних норм, успадкованих українським суспільством від радянського періоду. Однак сьогодні ситуація суттєво змінилася, оскільки демократизація українського суспільства значною мірою послабила ці норми. Ураховуючи це, перекладачі здійснюють досить адекватний переклад іншомовних обценізмів, бо перестали побоюватися залучати еквівалентні відповідники української мови. До того ж, вони вже мають у своєму арсеналі словники, тому «не соромляться» послуговуватися навіть матизмами [приклади за: 3]:

(13) *«**Verpissst euch vom Schulhof, oder ich trete in eure haarlose Ärsche und poliere eure Fressen!**». – «Ану швидко **відпердолилися** зі шкільного подвір'я, поки я не спустився і не надавав по вашим ніжним дитячим **дупам** і **никам!**»;*

(14) *«**Leck mich, die Scheißkinder können mich mal**». – «**Та пішла ти!** Ці **клямі діти** ще кип'ятком від мене **сцяти** будуть!»;*

(15) *«Romeo, ich bin keine **Schlampe** für eine Nacht». – «Ну ні, Ромео, я не **продажне дівчисько** на одну ніч!»;*

(16) *«Wo ist mein Push-Up? – Wozu denn? Du siehst aus wie eine **Nutte**, wenn du deine **Mini-Möpfe hoch quetschst**». – «Хто взяв мій пуш-ап? – Навіщо тобі? Будеш як **шльондра**, якщо свої **цицьки** до підборіддя піднімеш!»;*

(17) *«**Wichser!** – Das sagen wir aber nicht im Unterricht». – «**Дрочко!** – Так не можна казати на уроці!»;*

(18) *«Und Sarah mit den fetten **Titten**». – «І Сара з величезними **буферами**».*

Утім, сам процес підбору українських еквівалентних відповідників до німецьких обценних лексем, який займає у перекладачів досить багато часу, значно спростився б, якби мовознавці, що працюють у цій царині, завжди видавали друком свої здобутки та напрацювання. Мова може йти, наприклад, про перспек-

тивний проєкт словника М. Ткачівської, який існує поки що у вигляді дисертаційного додатка [8, 638]. У ньому авторка подає не лише німецькі еквівалентні лексеми до українських ненормативних слів, але й наводить численні приклади українсько-німецьких і німецько-українських перекладів цих слів у творах художньої літератури. Прикметно, що М. Ткачівська зафіксувала поширенні жаргонізми, сленгізми, арготизми та обценізми, яких словникарі ще донедавна уникали, напр.:

(19) «**В ПАДЛО**, не мати бажання – 1) **einfach zu faul**. ♦ ...ім просто в падло було нас доганяти... (СЖБМ, с. 127). – ...vielleicht waren sie einfach zu faul, uns hinterher zu rennen... (с. 125); 2) **keinen Bock haben* hatte, gehabt**. ♦ ...самому преподобному, очевидно, просто в падло її корегувати... (СЖДМ, с. 29). – ...Hochwürden selbst hat aber anscheinend keine Böcke, sie zu korrigieren... (с. 37)» [8, 641];

(20) «**ЛАХУДРА**, -и, ж.; жрм; зневажл. Жінка легкої поведінки (СтЖ). – **Schlampe f =, -n**. ♦ Ну добре, там були ще ці дві лахудри з райцентру, заспокоювала вона свої не в міру стрімкі висновки (ЮАДО, с. 191). – Ach, ja, die zwei Schlampen aus der Kreisstadt, beschwichtigte sie ihre voreiligen Schlussforderungen (с. 214)» [8, 648];

(21) «**БЛЯХА-МУХА**, у ролі виг., евфем., просторозм., лайл. – уживається для вираження досади, роздратування, обурення (СтБТ) – 1) **verdammst noch mal** ♦ ...їздять Європою і халтурять по клубах, кар'єра, бляха-муха, ніщо так не страждає від часу, як кар'єра... (СЖБМ, с. 41) – ...sie touren durch Europa und tingeln durch die Klubs, die Karriere, verdammst noch mal, nichts leidet unter der Zeit so sehr wie die Karriere... (с. 45); 2) **verflixt noch mal** ♦ **Бляха-муха!** – вигукнув Гладкий Хіппі (ЛДПЯ, с. 44) – **Verflixt noch mal! – rief der Glatte Hippie** (с. 49); 3) **Scheiße f =, kein Plural** ♦ Нам аби, курва, якось до ранку, бляха-муха, додав я... (ЮАП с. 288) – Damit wir, Scheiße auch, bis morgen früh überleben können, fügte ich hinzu... (с. 316); 4) **Teufel auch, m -s, =** ♦ ...пам'ятай, бляха-муха, що ти із гордого роду Ганів, ... (СЖДМ с. 159) – ...vergiss nicht, Teufel auch, dass du aus dem stolzen

Geschlecht der Hans bist, und die Hans, verdammte Scheiße... (с. 178); ♦ **Ото був, бляха-муха, патріота кавалок** (ЛДПЯ, с. 20) – **Teufel auch, der war ein echter Patriot** (с. 26); 5) **rattenscharf** ♦ ...робоча династія, бляха-муха, але тут виходить його мама-буфетниця... (СЖБМ, с. 124) – ...Arbeiterdynastie, rattenscharf, und dakommt seine Mutter, das Büfetthäschen angelaufen... (с. 121)» [8, 654].

Висновки та перспективи дослідження. У пропонованій статті розкрито екстралінгвальні причини, які негативно впливають на адекватність відтворення обценізмів в українсько-німецьких і німецько-українських перекладах творів художньої літератури та в кіноперекладах. Установлено, що етикетні норми спілкування радянського часу створили підґрунтя для меліоративних настанов в українській лексикографії, унаслідок чого активновживані фактично в усіх верствах українськомовної спільноти обценізми майже не фіксуються тлумачними та перекладними словниками. Ці норми стали причиною того, що в українському суспільстві функціонування обценної лексики є досі жорстко регламентованим, хоча внаслідок процесів демократизації частина лексики української мови перейшла від низького стилістичного реєстру до нейтрального, що створило парадоксальну ситуацію, коли українці активно послуговуються обценізмами, особливо в розмовно-побутовому режимі спілкування, але водночас «соромляться» це визнати. Однак аналіз фактичного матеріалу дав змогу виявити тенденцію, яка засвідчує певне послаблення останнім часом рестрикцій як щодо вивчення обценної лексики, зокрема матизмів, в українській лінгвістиці, так і стосовно функціонування цієї лексики в українськомовній спільноті.

Запропонована наукова розвідка є тільки частиною перекладацького аналізу обценної лексики, тому на **перспективу** залишаються численні питання, зокрема ті, що стосуються відтворення обценізмів в українсько-англійськомовних кіноперекладах і перекладах художніх творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилів О. Німецько-український словник лайливих слів. Львів : Апріорі, 2005. 144 с.
2. Квеселевич Д. И. Самый полный словарь ненормативной лексики. Москва : Астрель; АСТ, 2011. 1021 с.
3. Мацюшенко О. С., Туришева О. О. Особливості перекладу нецензурної лексики в субтитрах до кінофільму «Fack ju Goethe». *Новітня лінгвістика / Advanced Linguistics*. 2020. Вип. 5. С. 54–61.
4. Мізін К. І. Негативний вплив об'єктивних і суб'єктивних чинників на фразеографічну практику (на матеріалі усталених порівнянь англійської, німецької, української та російської мов). *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*. 2010. Вип. 22. С. 13–22.

5. Мізін К. Лексико- й фразеографічні проблеми крізь призму зіставлення мов та інноваційні спроби їхнього розв'язання. *Lexikografische Innovation – Innovative Lexikografie: bi- und multilinguale Wörterbücher in Gegenwart und Zukunft: Projekte, Konzepte, Visionen* / D. Scheller-Boltz, H. Weinberger (Hg.). Hildesheim/Zürich/New York: Georg Olms Verlag, 2017. S. 215–229.
6. Мізін К. І. Архаїчна меліоративність української лексикографії як проблема перекладу. *Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку* : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Переяслав, 16 берез. 2020 р.). Переяслав, 2020. С. 35–37.
7. Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Київ : Критика, 2008. 456 с.
8. Ткачівська М. Р. Культурно-емотивні закономірності відтворення лексики обмеженого вжитку в українсько-німецькому художньому перекладі : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.16 / Марія Романівна Ткачівська. Івано-Франківськ; Харків, 2021. 674 с.
9. Форманова С. В. Інвективи в українській мові. Київ : ВД Дмитра Бурого, 2012. 335 с.
10. Aichinger E. *Schlechte Wörter*. Frankfurt am Main : Fischer, 1976. 129 s.
11. Gauger H.-M. *Das feuchte und das Schmutzige*. Kleine Linguistik der vulgären Sprache. München : Beck, 2012. 283 s.
12. Jontes G. *Das neue, österreichische Schimpfwort-ABC*. Graz : Steirische Verlagsgesellschaft, 2014. 256 s.
13. Kamer F. *Teiggaff, Tüpfli, tumme Siech*. Schimpfen und Fluchen im Schweizerdeutschen. Mit einem Nachwort von Andreas Lötscher. Frauenfeld; Stuttgart; Wien : Huber, 2003. 208 s.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Зюскінд П. Парфуми: Історія одного вбивці. Харків: Фоліо, 2003. 288 с.
2. Süskind P. *Das Parfum: Die Geschichte eines Mörders*. Zürich: Diogenes, 1994. 336 S.

REFERENCES

1. Aichinger, E. (1976). *Schlechte Wörter*. Frankfurt am Main: Fischer. [in German].
2. Formanova, S. V. (2012). *Invекtyvy v ukrainskii movi*. [Invectives in the Ukrainian language]. Kyiv: VD Dmytra Buraho. [in Ukrainian].
3. Gauger, H.-M. (2012). *Das feuchte und das Schmutzige*. *Kleine Linguistik der vulgären Sprache*. München: Beck. [in German].
4. Havryliv, O. (2005). *Nimetsko-ukrainskyi slovnyk lailivnykh sliv*. [German-Ukrainian dictionary of opprobrious words]. Lviv: Apriori. [in Ukrainian].
5. Jontes, G. (2014). *Das neue, österreichische Schimpfwort-ABC*. Graz: Steirische Verlagsgesellschaft. [in German].
6. Kamer, F. (2003). *Teiggaff, Tüpfli, tumme Siech*. *Schimpfen und Fluchen im Schweizerdeutschen*. Mit einem Nachwort von Andreas Lötscher. Frauenfeld/Stuttgart/Wien: Huber. [in German].
7. Kveselevich, D. I. (2011). *Samyj polnyj slovar 'nenormativnoj leksiki*. [The most complete dictionary of abnormative vocabulary]. Moskva: Astrel'; AST.
8. Matiushenko, O. S. & Turyшева, O. O. (2020). Osoblyvosti perekladu netsenzurnoi leksyky v subtytrakh do kinofilmu «Fack ju Goethe» [Translation peculiarities of swear words in the subtitles to film “Fack ju Göhte”]. *Advanced Linguistics*, 5, 54-61. [in Ukrainian].
9. Mizin, K. I. (2010). Nehatyvnyi vplyv obiektyvnykh i subiektyvnykh chynnykiv na frazeohrafichnu praktyku (na materialy ustalenykh porivnian anhliiskoi, nimetskoï, ukrainskoï ta rosiiskoi mov). [Negative influence of objective and subjective factors on phraseographic practice (on the material of set similes of English, German, Ukrainian and Russian languages)]. *Typolohiia movnykh znachen u diakhronichnomu ta zistavnomu aspektakh*, 22, 13-22. [in Ukrainian].
10. Mizin, K. (2017). Leksyko- i frazeohrafichni problemy kriz pryzmu zistavlennia mov ta innovatsiini spruby yikhnoho rozv'iazannia. [Lexical and phraseographic issues in the light of contrasting languages and innovation attempts to solve them]. In: Scheller-Boltz, D., Weinberger, H. (Hg.). *Lexikografische Innovation – Innovative Lexikografie: bi- und multilinguale Wörterbücher in Gegenwart und Zukunft: Projekte, Konzepte, Visionen*. (S. 215–229). Hildesheim/Zürich/New York: Georg Olms Verlag. [in Ukrainian].
11. Mizin, K. I. (2020). Arkhaichna melioratyvnist ukrainskoï leksyko-hrafii yak problema perekladu. [Archaic meliority of Ukrainian lexicography as a translation problem]. *Mizhkulturna komunikatsiia i perekladoznavstvo: tochky dotyku ta perspektyvy rozvytku*. Pereiaslav. [in Ukrainian].
12. Stavytska, L. (2008). *Ukrainska mova bez tabu*. *Slovnyk netsenzurnoi leksyky ta yii vidpovidnykiv*. [Ukrainian language without taboo. Dictionary of obscene vocabulary and its matches]. Kyiv: Krytyka. [in Ukrainian].
13. Tkachivska, M. R. (2021). *Kulturno-emotyvni zakonirnosti vidtvorennia leksyky obmezhenoho vzhytku v ukrainsko-nimetskomu khudozhnomu pereklyadi*. [Cultural and emotional regularities of rendering lexis of limited usage in Ukrainian-German fiction translation]. (Dys. ... dokt. filol. nauk). Ivano-Frankivsk/Kharkiv. [in Ukrainian].

REASONS FOR AN INADEQUATE CONVEYING OBSCENE LEXICON IN THE GERMAN-UKRAINIAN TRANSLATIONS

Mizin Kostiantyn Ivanovych

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Head of the Chair of Foreign Philology, Translation and Teaching Methodology
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
30, Sukhomlynskyi Str., Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine*

The article reveals the extralingual reasons which in the Ukrainian translation studies have a negative influence on the adequacy of conveying obscene words in the Ukrainian-German and German-Ukrainian translations of belles-lettres, as well as in cinema translations. The analysis of the factual material made it possible to disclose a tendency to weaken restrictions on studying the obscene lexicon, vulgarisms in particular, in the Ukrainian linguistics as well as on functioning of this lexicon in the Ukrainian community. It has been found that the reasons for a certain inadequacy of translation of obscene lexicon have their ethno- and sociocultural background and depend diachronically on the sociocultural situation that establishes etiquette norms valid at a definite stage of development of linguosociety. It is the orientation of the Ukrainian translators to the sociocultural situation, first of all to the moral attitudes in the Ukrainian society, that makes them often ignore the adequacy of conveying foreign obscene lexicon into Ukrainian. It is connected primarily with the fact the Ukrainians are still influenced by etiquette norms of communication of the Soviet times when there existed strict requirements for functioning of foul language words and word combinations. These norms have created the basis for meliorative attitudes in the Soviet lexicography and nowadays in the Ukrainian one. Consequently, the obscene lexicon actively used in all strata of the Ukrainian community has been rarely fixed in explanatory or translation dictionaries which in its turn causes difficulties for translators. It was revealed that in the Ukrainian translation studies there started a tendency to convey the foreign language obscene lexicon more adequately. This is primarily due to the fact that translators began to involve the equivalents of the Ukrainian language considering that a part of the Ukrainian lexicon has moved from a low stylistic register to a neutral one owing to the democratization of the Ukrainian society. This tendency can also be traced in the Ukrainian lexicography since in this area dictionaries of foul language words, in particular of obscene lexicon have appeared.

Key words: *obscene lexicon, foul language words, stylistic register, translation, equivalent, lexicographic fixation.*